

telji in ustal bo prenovljen ujedinjen narod brez očitnih plemenskih razlik.

Da razvijemo državljansko zavednost v duhu narodnega edinstva, nam se je v prvi vrsti treba poglobiti v proučevanje psihološke konstitucije našega jugoslovanskega naroda.

Na proučevanju duševne konstitucije naroda temelji uspešna vzgoja mladine v smislu državljanske zavednosti. To proučevanje sloni na medsebojnem spoznavanju, ki naj bo bratsko, prožeto z ljubavjo in medsebojnim spoštovanjem, brez hilitbe, brez zahrbtnosti in brez oholosti. Režimo rak rano najprej vsak na sebi in bodimo v prvi vrsti sami sebi najstrožji sodnik. Svojih vrlin ne precenjujemo in ne iščimo pezdin v očeh brata, dokler ne odstranimo bruna iz svojih oči.

Zgodovina nam pa bodi mati vzgojiteljica. Kot vzgojiteljica podajamo zgodovino vzgojno. Pokažimo mladini, kam je Slovene vodila slova in kam jih je pahnila nesloga. Primerov imamo baš v naši jugoslovanski zgodovini dovolj, da svarimo mladino pred prevelikim zaupanjem v tuje. Vzgojimo mladino, da bo samozavestna, nje volja jaka, da bo požrtvovalna in neustrašna za dobrobit države. Vzbudimo v otroški duši vso energijo do poleta.

Zapalimo že v otroško dušo plamen državne edinstvene ideje, kajti ideje preobrazujejo značaj in vodijo svet v bodočnost. Pomagajmo mladini, da udeležuje svoje zmožnosti, da zadobi oblast nad samo seboj. Vadimo jo v vztrajnosti, marljivosti in da spoštuje obstoječe postave in zakone. Ne ta, ki vzgaja mladino, da ruši, ampak ta, ki jo vzgaja, da stavi, da zida, je pravi mojster vzgojitelj. Mladina je še nerazsodna, zato naj ne ruši, dokler ne zna na ruševinah postaviti novega tempelja kulturi. Tem potom vzgojimo v potomstvu trden in enak značaj, ki je merodajen za posameznika in za skupnost naroda.

Ta značaj naj bo v čistem soglasju naroda in edinstvene države. Zato moramo odstraniti vsa nesoglasja, ki so znaki pod tujim pritiskom nastalih plemen.

Poklonimo se vsi veliki sili edino spasujoče ideje:

«Le v slogi Jugoslovan uživa svobodo dan!»

Nov mladinski list.

V želji, da nudimo možnost učvrstitve misli o edinstvu, bratstvu, ljubezni in slogi zedinjenih delov našega naroda v dušah najmlajšega brstja našega naroda ter da se na ta način vzgoje nova in te ideje popolnoma se zavedajoča pokolenja, sem odločil, da se ustanovi otroški list s temi smernicami v založbi Ministrstva Prosvete. Ime listu bo »Naš List«.

List ne bo sledil tej svoji nalogi z posebnim poudarjanjem in podčrtavanjem omenjene misli. To tudi ni potrebno. Tako zdrava ideja, kot je edinstvo našega naroda, ne potrebuje vsiljevanja našemu narodu in njegovi mladini. Pač pa moramo, preživljajoči dobo različne vzgoje, vplivov, razmer in teženj, usmeriti vzgojo naše mladine v določen tir ter pripraviti mlade, z razkrojnimi vplivi še nedotaknjene duše naše mladine, da v njih vzkljuje enake težnje in čustva. Te težnje in ta čustva naj bodo v bodočnosti varen temelj narodnemu edinstvu v medsebojni ljubezni dosejati vedno razdvajanih delov našega naroda.

Zato se bo pri urejevanju tega lista obračala največja pažnja zdravi in lahki

zabavi, pristopni otroški duši, ki more koristiti doma in v šoli roditeljem in učiteljem kot pomožno čtivo. Tudi v tem se bo list razlikoval od dosedanjega načina urejevanja otroških listov in sicer v toliko, da ne bo prinašal slabih poskusov in začetniška dela, temveč le izbrane stvari prave književnosti, naravno jasne in pristopne otroški duši. Pri večjih slovanskih in drugih naprednih narodih na zapadu je ta književni način urejevanja otroških listov že davno upeljan in se je pokazal kot zelo vpliven na priroden in zdrav razvoj razumnosti, estetičnega čustva in smisla za čistost in lepoto jezika pri otrocih in sicer od ljudske šole pa do nižjih razredov srednjih šol.

Da se pri urejevanju lista zagotovijo te smernice, sem določil za urednika temu listu našega uglednega književnika in rodoljubnega pesnika Stevana Beševiča, nekdanjega sourednika Zmajevga otroškega lista »Neven«.

Ta razpis naj se sporoči vsem učiteljem in učiteljicam v področju posameznih šolskih okrajev potom njihovih nadzornikov in naj se pojasni važnost ustanovitve takega lista ter naj jih se pozove, da se z vneto zavzemo za razširjenje lista, ker le tako bo list mogel dosežati svojo nalogo.

Umevno je, da pričakujem predvsem od šolskih nadzornikov, da bodo v pravem razumevanju svoje dolžnosti in važnosti tega lista tudi osebno delovali na to, da se vse to čim bolj izvrši.

Minister Prosvete, Pribičević, I. r. V zvezi z razpisom Gospoda Ministra Prosvete z dne 25. svečana t. l. ON Štv. 6690 se Vas obvešča:

1. Da je »Naš list« namenjen učencem ljudskih šol in dijakom nižjih razredov srednjih šol;

2. Da bo izhajal enkrat mesečno, tudi za časa počitnic, na 16 straneh večje osmine z eno- ali večbarvnimi slikami ter z napevi;

3. Da je cena listu 48 kron (12 dinarjev) letno, do konca tega leta pa le 36 kron (9 dinarjev). Naročnina se sprejema najmanj za pol leta, za letošnji letnik pa do konca leta 36 kron (9 dinarjev);

4. Da je treba pošiljati naročnino upravnistvu »Našega Lista« — Pop Lukina ulica šte. 14 — Beograd;

5. Da je treba za vsako šolo naročiti vsaj toliko iztisov, kolikor je razredov;

6. Da je treba skrbeti, da si imovitejši učenci in učenke naroče list za siromašne toda dobre učence pa naj dobrovoljno plačajo naročnino njihovim bogatejšim tovarišim, odnosno dobrotniki šole, ali pa naj naročnino za take učence plačuje šola iz svojega šolskega sklada.

Po naredbi Ministra Prosvete, Načelnik splošnega oddelka, L. R. Knežević, I. r.

JOSIP GORIŠEK:

Humkov in Jeranov načrt za geometrijo in geometrijsko risanje na meščanskih šolah.

(Humkov načrt v »Učit. Tov.« šte. 8 iz leta 1919. — Jeranov načrt v »Popotniku« šte. 1.—3. iz leta 1921.)

G. prof. Jeran je v »Pop.« objavljenem učnem načrtu izrazil svoje trdno uverjenje, da je ravno geometrija na naših šolah prava pastorka. Če ne rečem drugega, naj povem le, da je ta sodba preuranjena. Imeli smo le dve meščanski da bi ga vsaj malo seznanila z našo domačo pedagoško literaturo.

Pač so se danes te razmere nekoliko izpremenile! Naši Slovenski Šolski Matici se odpira malo boljša bodočnost. Zelo izdatno ji je priskočila ljubljanska in beograjska vlada na pomoč, priznala je nje pomen in jo gmotno podprla, da ji ne bo potreba sprejemati le del, ki ji jih več iz zavednosti in interesa do stvari naklanjajo pisatelji, ampak bo na podlagi te podpore lahko tudi razvila konkurenco na polju pedagoško-literarnega delovanja.

Ob našem programu smo vedno vstrajali pri načelu, da je dolžnost države podpirati naše kulturne pedagoške zavode in institucije ter naše pedagoške liste. Dasi je razširjena Slov. Šol. Matica najboljše v Sloveniji, ni pozabila, da ji je dolžnost podpirati kulturno tudi šolo in naše stanovske tovariše v neodrešeni domovini in obsega v seznamu še vedno Idrjo, medtem ko moramo z obžalovanjem konstatirati, da pogrešamo Goriške in Trsta, ki sta bila poprej dobra in zvesta odjemalca Slov. Šol. Matici. Lepo se razširja Slov. Šol. Matica tudi na univerzitetne oddelke in srednješolske zavode

šoli. Kar se tiče krške meščanske šole, moram kot bivši učenec strokovnjaka tov. Humka to sodbo odločno zavrniti. O sedaj ustanovljenih meščanskih šolah pa tega tudi ni mogoče trditi, o tem se treba preje uveriti.

Imamo torej dva načrta. Prvi je krajši, drugi obširnejši, ker našteva več podrobnosti.

Ali ima učni načrt res dvojni namen? Po mojem mnenju je njegov glavni namen, da označi snov in red, v katerem jo je obdelati.

Drugo vprašanje — kako? — pa je stvar metodike, ki se stalno izpreminja in izpopolnjuje, to bi jaz ločil v posebnem metodičnem načrtu.

I. razred.

Humek zaznamuje snov »Prostorski tvori in prostorske veličine« (veličine je napačen izraz — pravilno izražamo količine).

Ta označba je presplošna, kajti ona vsebuje sploh vso geom. snov, vsled česar je treba podrobneje navedbe. Jeran je krenil na to pot, toda njegov načrt za prvi razred je pretesen. Simetrijo in izreki o skladnosti trikotnikov se obravnava še v I. razredu. Škoda, da ni tov. Humek snovi podrobneje razdelil, ker bi vsled svoje mnogoletne izkušnje lahko podal snov, ki jo je mogoče v posameznih razredih obdelati. Jeran ima izmed teles na prvem mestu kocko, potem kvader in kroglo.

Ali naj res najprej obravnavamo kocko? Iz življenja za življenje.

Katere uporabne predmete — raznih telesnih mer — najdemo v življenju v obliki kocke?

Izrek »od posebnega k splošnemu« — ni brezizjemno veljaven, kajti ne smemo prezreti pravila »od znanega k neznanemu, od lažjega k težjemu«.

Kvader je otrok gotovo preje videl kakor druga telesa. Razne skatljice je imel preje, kakor pa je mogel videti v šoli pri rač. pouku kocko. Držeč se pravila »od enostavnega k sestavljenemu« — bi morali pritrditi onim, ki menijo, da je najenostavnejše telo krogla. Morali bi torej pričeti s kroglo. Pomisliti pa moramo, da imamo mnogo enostavnih pojmov, ki jih moramo pojmovati le s posredovanjem sestavljenih — laže umljivih, zaradi umljivih sestavin.

Poleg tega ločimo geometrijska telesa od onih, ki jih obravnava naravoslovje. Naravoslovcu je telo vsaka stvar (ki zavzema prostor), v geometriji pa je telo od vseh strani omejen prostor.

Prostor je nekaj preveč abstraktnega in se torej ne moremo takoj baviti z njim. Ali je to res? Ali je ploskev na telesu manj abstraktna? in vendar jo obravnavamo kot prostorsko količino. Ali ne vidim ravno tako jasno prostor v zaboju, loncu itd., kakor ploskev na telesu?

Še bolj jasno ga vidim, kajti zaboj lahko napolnim, njegov prostor lahko izkoristim.

Proti čemu se pregrešim, če podam učencem takoj prvo geom. uro pojem prostora? Ali morda zato, ker sem pričel z abstraktnim? Kako naj pridem iz abstraktnega v abstraktno?

Iz konkretnega grem v abstraktno, da me ono popelje nazaj v konkretno, če smem reči, da so geom. telesa konkretna. Kajti jaz ne poznam v življenju nikakega telesa z imenom »kvader«, ampak je s tem imenom označena le neka oblika, a oblika je vedno nekaj abstraktnega, po-

vzetega iz konkretnih teles, ki imajo najrazličnejša imena.

Pokličem več učencev (7—9) ter jih pozovem, naj sedejo v klop (ki je n. pr. namenjena 3 učencem). 5 ali 6 se jih stisne v klop, a ostali stoje. Na vprašanje, zakaj ne sedejo, povedo, da nimajo prostora.

V konkretni klopi je zmanjkalo abstraktnega prostora. Kaj storiti?

Vzamem več drugih primerov, kjer zmanjka prostora.

Predmetom dam življenje. Z našo pomočjo se deloma odstranijo, ostale pa odstranimo v mislih.

Otrokom ne dela težav, misliti da ni ničesar okrog nas. Tudi vidimo, da na mesto odstranjene klopi lahko postavimo drugo klop, ali mizo itd. Tu spoznamo, da prostora ne moremo odstraniti.

Človek, najpopolnejše bitje na zemlji, izkorišča predmete. Vzglede imam dovolj na razpolago. Učencem stavim vprašanje: »Ali moremo istotako poljubno izkoristiti prostor?«

Mladina se deli v dva tabora. Eni menijo, da s prostorom ne moremo poljubno razpolagati, drugi — teh bo navadno manj — so nasprotnega mnenja.

Prihodnjo uro imam prijetno nalogo, učence uveriti, da s prostorom lahko razpolagam.

Pripravim si iz kartona pravokotnike, ki jih rabim pri stvarjenju kvadra. Poleg tega imam celo polo kartona, ki ga postavim med učence in sebe ter mu dam ime stena. V mislih gradimo steno dalje na vse strani — v neskončnost.

Kdo ima več prostora, jaz ali učenci. Takoj povedo, da vsak enako, t. j. eno polovico, to umeti otrokom na tej stopnji ne dela težav.

Isto naredim s poševno in vodoravno steno ter vidim, da vsaka stena prostor razpolavlja. Vzamem manjšo steno (osnovno ploskev ležečega kvadra). V mislih si tudi to povečamo v neskončnost, kar je imam v roki, je del stene. Potem jemljem ostale stene (plašč kvadra) ter jih prilepljam k prvi, končno dodam še krovno steno. Kvader je dovršen.

Stene so nam služile kot meje ter jih odslej tudi tako imenujemo. One obdajajo prostor, ki je med njimi in kar je v tem prostoru, ne more ven, kajti omejen je od vseh strani. To je geometrijsko telo.

Ali so učenci že videli, telo te oblike? Vsak otrok jih zna naštevati. Opeka, zaboj itd. ima to obliko, zato lahko dam pojmu s tem bistvenim znakom (oblika opeke ali zaboja) — ime »kvader«.

S fem sem si odprl pot v obširno snov geometrije, na da bi se bal, da me učenci ne razumejo. Temu sledi opazovanje telesa itd.

Ker so učenci videli, kako je kvader nastal, ga znajo takoj napraviti, kakor hitro morejo uporabljati risalne priprave. Rokotvornost pride takoj v poštev: Modeliranje iz ilovice je lažje nego napraviti to telo iz lepenke.

Kako bom razvil kocko? Polg kvadra jo postavim na mizo. Ime je učencem že znano. Mi jo le primerjamo s kvadrom. Najdemo isto, le nekaj znakov je novih — enaki robovi, enake mejne ploskve. Pravokotniki z enakimi stranicami — kvadri. Če te kvadrata skladam drugega vrh drugega, vidim, da so enako veliki — skladni. Otroci naredo kocko.

Po Jeranovem načrtu je tretje telo krogla. Ali naj res takoj preidem na kroglo?

gledale beli svet, ker bi težko našle založnika, kljub temu, da velja učiteljstvo za enega najboljših odjemalcev na našem književnem trgu. Založniki računajo vedno s širšim krogom odjemalcev kot je učiteljstvo samo.

Od leta 1901. je preorala Slov. Šolska Matica mnogo ledine na našem domačem pedagoško-literarnem polju in nam je poleg pedagoško-znanstvenih knjig izdajala tudi mnogo praktičnih knjig za šolsko uporabo učiteljstva.

Kljub velikemu pomenu in kulturnemu delovanju ni našla Slov. Šol. Matica pri bivši državni upravi toliko milosti, da bi prejela vsaj malenkostno podporo od vlade v lažje izvrševanje svojih visokih namenov. Vzdrževalo jo je slovensko učiteljstvo samo, iz svoje sramotno nizke plače, zato je temveč ponosa lahko v njem, da si je vzdržalo poleg okrilja svoje organizacije do danes tudi ta svoj kulturni zavod. Enako z našo bivšo državno upravo so korakala naša učiteljska, ki so seznanjala učiteljski naraščaj z vso obširno nemško pedagoško literaturo, niso pa našla potrebe in časa, da bi vsaj opozorila učiteljski naraščaj na ta naš stanovski kulturno-pedagoški zavod ne-le,

v Sloveniji, tal je pa našla že tudi v Dalmaciji, Zagrebu in v Srbiji.

Članov šteje danes 2132, kar nikakor ne moremo smatrati kot končno dosegljivo število in kaže to na indolenco, ki se vlada napram Slov. Šol. Matici med učiteljstvom. Če preračunamo seznam članov, pogrešamo posebno mlajših učiteljev in učiteljic na posameznih šolah. Konstatirati pa moramo, da najdemo med člani učiteljstvo vseh strank in kulturnih naziranj, kar znači, da v Slov. Šol. Matici ni bil zanešen ogenj strankarskega razkola; na drugi strani pa, da je Slov. Šol. Matica znala varovati s svojimi publikacijami značaj strogo kritične znanstvene institucije ter je s tem ovračala vse strankarske predsodke do nje. Želimo ji te poti tudi v bodočnosti!

Stvarna, kritična in znanstvena presoja bi bilo prvo spoznanje k skupnosti stanovskih interesov, kljub različnosti nazorov.

Od letošnjih publikacij moramo posebno pozdravljati dr. Pivkovo »Telovadbo« — po Tyrševem sestavu in njegov učni načrt za telovadbo v Letopisu, kakor smo lani z veseljem pozdravljali zvezek Skrbstvene vzgoje.

Ne mislimo se spuščati v nivo strankarskih vod dnevnice politike, ki je iz upejave Tyrševega sestava v naše šole napravila politično strankarsko vprašanje, povdarjamo pa prepotrebno reformo in enotno ureditev telovadnega pouka za vso državo.

In temu je dr. Pivko s svojo knjigo ustregel! Učiteljstvo danes zbira po tozadovolni literaturi, potreba je nadomestiti staro z novim in ker je vzgojeno samo po večini še vedno po starem, se mora potruditi samo, da se poglobi v nove metode, v nov sestav, v novo terminologijo itd.

Skrbstvena vzgoja nam je izpopolnila vnanjo organizacijo našega šolstva in nam podala smernice za isto, dr. Pivkova Telovadba nam odpira notranjo reformo enega dela pouka v šoli.

In da je Slov. Šol. Matica pravi forum za take spise, nam dokazuje dejstvo, da se publikacije najbolj razširijo potom nje med učiteljstvom, ki je prvi faktor in jedro vsake šolske reforme, ki se hoče v državi upeljati.